

Univerzita Karlova
Filozofická fakulta UK
Ústav hospodářských a sociálních dějin
Obor historie

Bakalářská práce: Transfer a jeho interpretace
Vysídlení československého obyvatelstva německé národnosti 1945-1947 a
jeho zobrazení v denním tisku

Autor: David Klimeš
Konzultant: Doc. PhDr. Eduard Kubů, CSc.

David Klimeš si jako téma své bakalářské práce zvolil vysídlení československého obyvatelstva německé národnosti a jeho zobrazení v českém denním tisku v letech 1945 až 1947. Studoval deníky Rudé právo, Svobodné slovo, Lidová demokracie, Mladá fronta, Svobodné Československo/Obrana lidu, Národní osvobození, Práce, Svobodné noviny a Zemědělské noviny.

Autor uvádí, že analýza dobového tisku je jednou z možných cest k pochopení let poválečných. Na prvních stranách své práce hledá způsob, jakým způsobem může historik dané téma vysídlení československého obyvatelstva německé národnosti uchopit. Myslím si, že velmi dobře zde navozuje otázku narace, vytváření historických příběhů v dějinách. Načrtává problém, jak se s touto problematikou může vyrovnat historik. Ukazuje možné přístupy, jak se historik může zabývat zachycením myšlenkových konceptů určitého období. Oceňuji, že jako možný myšlenkový rámec autor použil Habermasovu koncepci veřejné sféry, pomocí níž pak může objasnit, proč se na dané téma bude dívat prostřednictvím poválečného tisku. Při charakteristice Habermasovy koncepce velmi vhodně uvádí i pojetí diskursu u Michela Foucalta.

Charakterizuje politiku prezidenta Beneše za 2. světové války. Zachycuje jeho jednání s představiteli Sovětského svazu. Dále se již věnuje podrobně popisu let poválečných. Zabývá se politikou Národní fronty a ukazuje principy jejího fungování. Přechází k problematice interpretace odsunu. Výstižně zachycuje celý vývoj odsunu a podrobně se věnuje jeho legislativnímu rámci. Pokud uvádí problematiku úpravy československého státního občanství, tak bych mohl na tomto místě jen podotknout, že komplikace s občanstvím měli paradoxně i židé, kteří se v roce 1930 přihlásili k německé národnosti. Tito lidé, kteří byli za války perzekuováni, se po jejím skončení často setkávali s novou perzekucí, když byli označováni za germanizátory, kteří nemají nárok na restituci majetku. Domnívám se, že tyto pasáže jsou zpracovány velmi dobře. K tématu autor prostudoval řadu odborných publikací. Seznam literatury je velmi podrobný. Pouze bych ještě doplnil knihu Tomana Broda: Osudný omyl Edvarda Beneše 1939-1948, československá cesta do sovětského područí, Academia, Praha 2002. Tato publikace byla sice dost diskutovaná, ale jako literatura k tématu by opomenuta být neměla. Jinak ale na textu je vidět, že autor studoval odbornou literaturu velmi pečlivě, a proto dle mého názoru historické okolnosti poválečného odsunu zachytil velmi dobře.

Na str. 20 začíná stručná kapitola příklady možných metod. Připadá mi, že její zařazení není úplně vhodné. Autor zde uvádí tituly beletrie, které vznikly v pozdějších desetiletích. Zdá se mi, že zachycení vysídlení v umění je zcela jiné téma, které by vydalo na diplomovou práci, ale je to něco zcela jiného, než je sledování tohoto tématu v dobovém tisku.

Poté autor prezentuje programové i jiné stranické dokumenty jednotlivých politických stran. Zde nevím, zda je dobré, že stranické dokumenty a publikace významných představitelů stran jsou kapitolou v textu i přílohou. Dochází zde poté k duplicitě, i když v příloze jsou

citace z jednotlivých textů delší. Z mého pohledu by bylo účelnější přílohu 2 zahrnout do samotného textu, i když by se tím ještě o několik stran zvětšil jeho rozsah. Tato příloha by měla ale ještě projít korekturou, aby byla zbavena všech překlepů. V této podobě jsou stranické programy a texty významných straníků v textu zakomponovány, přičemž ale poznámkový aparát nalézáme až v příloze. Při čtení textu tak není vždy jasné, kdy daný politik (zde konkrétně Kreibich, Zápotocký, Řehulka) určitá slova řekl, což je ale velmi podstatné.

Autor podrobně charakterizuje tisk poválečných let. Domnívám se, že zde na základě odborné literatury provádí přesný a výstižný popis tehdejší situace českého tisku. Prezentuje jeho hlavní problémy i činnost ministerstva informací. Zmiňuje problematiku cenzury.

Poté již přechází k samotnému tisku a zachycení tématu odsunu čs. obyvatelstva německé národnosti. Postupuje po jednotlivých sledovaných denících, kterých je celkem 9. Na jednu stranu oceňuji, že se autor nezalekl úkolu sledovat tak široké spektrum tisku. Z vlastní zkušenosti vím, že jej tak čekala řada hodin strávených v Národní knihovně. Na druhé straně si myslím, že vzít si 9 deníků na bakalářskou práci je až příliš velké množství. To je počet, který by spíše odpovídal práci diplomové či doktorské. Autorovi se daří prezentovat hlavní argumenty, jimiž český tisk zdůvodňoval nutnost odsunu Němců. Ukazuje různé argumentační vzorce, leckdy i absurdní, když novináři hledali odůvodnění nutnosti odsunu v dávné historii. Všechny tyto hlavní argumenty v práci najdeme. Domnívám se ovšem, že velký počet deníků vedl autora k tomu, že mohl věnovat každému deníku jen malý prostor v rozsahu 1-2 stran, a proto nemohl uskutečnit u každého periodika hlubší analýzu. Myslím si, že v rámci každého deníku by při citacích bylo nutné upozorňovat na jistou chronologii. Mělo by být vždy zřejmé, kdy se daný text v novinách objevil, aniž by bylo nutné pátrat v poznámkovém aparátu. Odsun měl své etapy, takže by bylo dobré v textu dát jasně najevo, kdy se daný názor objevil. Očekávám, že v rámci každého deníku se v čase proměňovala intenzita pozornosti tématu a zároveň se i vyvíjela forma argumentace, množství komentářů atd. Také bych v tomto směru očekával, že bude dán důraz na to, které texty byly publikovány v čase voleb 1946. Pohled na vysídlení obyvatelstva německé národnosti je také u každého deníku nutno sledovat v kontextu názorů daného periodika na jiné otázky poválečného Československa (restituce, retribuce, zemědělská politika). Z tohoto důvodu bych viděl jako vhodnější, pokud by autor v rámci bakalářské práce analyzoval pouze 2-3 deníky, u nichž by ale mohl jít více do hloubky. Z mého pohledu je třeba škoda, že takto nemohl být větší prostor věnován Lidové demokracii, u níž se někdy střetávají v komentářích prvky vypjatého nacionalismu s křesťanskou morálkou. V kapitole věnované interpretaci se objevují stejné citace jako v předchozí kapitole, což pokládám na některých místech za zbytečné opakování.

Bakalářská práce splňuje všechny nároky kladené na odborný text. Autor prokázal svůj zájem o dané téma. Nastudoval odbornou literaturu, kterou využil pro přesnou charakteristiku politické i mediální situace v Československu v letech 1945-1947. Provedl analýzu devíti českých deníků. Ukázal hlavní argumentační vzorce, které novináři používali při zdůvodňování odsunu. Z mého pohledu se autor neměl pouštět do analýzy tak velkého počtu deníků a bylo by lepší zaměřit se na menší počet. Neznám přesně nároky kladené na bakalářské práce na FF UK. Pokud bych ale posuzoval text jako diplomovou práci, tak bych se klonil spíše ke známce velmi dobře. Jde ale o bakalářskou práci, a proto dávám známku v rozmezí výborně – velmi dobře.

V Praze 14. května 2006

PhDr. Petr Bednařík, Ph.D.